4.3.1 Elektrihinna riski maandamise instrumendid

Elektrihinna muutumise risk puudutab kõiki elektrituru osalisi. Kui elektri hinna ootamatud kõikumised mõjutavad turuosaliste likviidsust või on vaja võlausaldajatele garanteerida teatud rahavoog, fikseerivad turuosalised oma elektri hinna finantsinstrumentidega (futuuridega). Nimelt toimib elektrikaubandusega käsikäes ka finantstehingute turg. Turuosalistele pakutakse erinevaid finantsteenuseid, selleks et vähendada füüsilise elektribörsi hinnakõikumiste ehk volatiilsusriski. Võimalikult kõrge likviidsuse saavutamiseks kaubeldakse Põhjamaades süsteemihinna futuuridega, mille näol on tegemist Põhjamaade kõigi hinnapiirkondade hinnaga (arvutatakse eeldusel, et ülekandevõimsuste piiranguid ei ole). Süsteemihinnaga seotud futuuri soetamine aga ei maanda kõiki riske – jääb risk hinnaerinevusele süsteemihinna ja hinnapiirkonna (näiteks Eesti hinnapiirkonna) hinna vahel. Selleks, et maandada ka süsteemihinna ja konkreetse hinnapiirkonna hinna erinevuse riski, saab kasutada PTR-e, FTR-e ja EPADe (joonis 20).

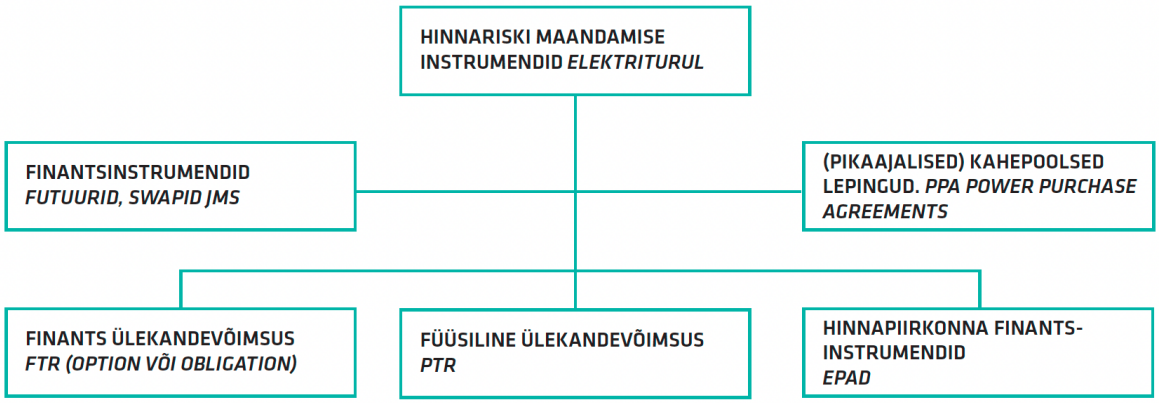

Joonis 20 Hinnariski maandamise instrumendid elektriturul

Kahepoolsed lepingud (PPA – Power Purchase Agreements)

Kahepoolsed tootja/müüja ja tarbija vahelised enamasti pikemaajalised (5-15 aastat) füüsilist tarnet või ka ainult energiahinda katvad lepingud. Vahel on sellistes lepingutes kasutusel hinnavalem, mis ei fikseeri hinda täielikult, vaid jätab osadele riskidele avatuks (näiteks CO_2 kvoodi hinna muutus vms).

Finantsinsturmendid (futuurid, swapid jms)

Reeglina on finantsteenuste pakkujateks vahendajad ehk maaklerid, kes vastavas turupiirkonnas tegutsevad. Finantsturul pakutavate toodete (näiteks futuuride) sisuks on ostja ja müüja vahel kokku leppida kaubeldav kogus, hind ja tehingu periood. Tehingu hinna aluseks on tavaliselt mingi hinnapiirkonna elektrituru hind, Põhjamaades nn süsteemihind. Põhjamaade hinnapiirkondades on järgmise päeva kauplemisel tekkivate hinnariskide maandamiseks loodud võimalus sõlmida finantstehinguid pikemaajaliselt, üks nädal kuni kümme aastat ette. Finantsturgu korraldab Põhjamaades NASDAQ OMX Commodities Europe`s Financial Market[11]. Nasdaq OMX pakub turuosalistele erinevaid tooteid riskide juhtimiseks, milleks on baas-ja tiputunni derivatiivid, futuurid, forvard-tehingud, optsioonid ning Põhjamaade süsteemihinna EPAD-id (Electricity Price Area Differential).

Hinnapiirkonna EPAD

Hinnapiirkonna EPAD (algse nimega CfD – Contract for Difference) puhul on tegemist elektribörsi järgmise päeva hindadel põhineva finantsinstrumendiga, mis ei ole samuti seotud tegeliku füüsilise ülekandevõimsusega. Kuna tegelikkuses erinevad ülekandevõimsuse piirangute tõttu elektrihinnad piirkonniti, on vaja omavahel siduda konkreetse hinnapiirkonna hind ja süsteemihind. Kuna Eesti hinna volatiilsus on peamiselt sõltuv Eesti ja naabersüsteemide toimivusest, siis on tulevikutehingutele täiendavalt efektiivsemaks riskimaandamise vahendiks kauplemispiirkonna EPAD, mis seob omavahel Põhjamaade süsteemihinna ja Eesti hinnapiirkonna hinna. Nasdaq OMX Commodities turul pakuti Eesti hinnapiirkonna turuosaliste jaoks EPAD Tallinna alates 2012. aastast ning Lätis EPAD Riga alates 2014. aastast. 2022. aastal lõpetati madala likviidsuse tõttu EPAD Tallinna kõigi toodete pakkumine ning EPAD Riga aastase toote pakkumine.

[11] http://www.nasdaqomx.com/commodities/markets/power